

ГОДИНА IV.

БРОЈ 19.

ПОЗОРИШТЕ.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

ИЗЛАЗИ ЧЕТИРИ ПУТА НА НЕДЕЉУ НА ПО ТАВАКА. — ОСТОЈИ ЗА ПОРИ САД 40, А НА СТРАНУ 60 НОВ. МЕСЕЧНО. — ЗА ОГЛАСИ
НАПЛАЋУЈЕ СЕ ОД ЈЕДНЕ ВРСТЕ 3 ПДВ. И 30 ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ.

КОСТА ТРИФКОВИЋ.

(Свршетак.)

Но није само ревно службовање и савесна адвокатска радња, чиме се Коста Трифковић одликовао. И осим тога радио је он и у књижевности као књижевник и у своме народу као човек, коме је напредак и благо народа на срцу лежало. Као што је био вредан као чиновник, исто је тако неумoran био и као књижевник. Међу чиновницима био је један од највреднијих, међу књижевницима био је он из кола својих млађих пријатеља без сумње највреднији. Скоро сва његова књижевна радња окреће се око позоришта. Позоришту посветио је све сile своје, све најмилије часове своје, за позориште је живио, оно му је било његов идеал. Колико ми је пута говорио, да је померио праваш живота, колико се пута вајкао, што није у позоришту и уз позориште, колико се пута тужио на предрасуде светске и завидио Молијеру, који је тако исто био адвокат, па забацио адвокатску радњу и посветио се позорници. Па што није и Трифковић то учинио? Да, Молијер је био адвокат, али данас нам нико не зна казати, је ли адвокат Молијер икад и једну парницу добио, а адвокат Трифковић био је исто тако ваљан адвокат, као што је био добар пе-
сник, његов је дух био свестран, његовесу се услуге тражиле на више страна: где год је дошао, куда год је брочио, свуда је успевао, свуда се одликовао. Та његова свестраност, тај његов други позив били су му узрок и повод, што се није са свим позоришту посветио, што није са овим пошао, да штује од места до места. Али ко може рећи, да се он није посветио позоришту? Он, који је једмах у почетку свога књижевнога рада развио толику плодовитост, као ретко који, он, који је у своме кратком веку написао толике позоришне игре. Тако да је 1870. ступа Трифковић први пут пред нас као књижевник на позорницу

и већ у две три године дана написао је пет изворних шаљивих игара и две изворне позоришне игре. Прво дело било му је ситуациона шаљива игра „Француско-пруски рат“, а затим су долазиле једна за другом: „Честититам,“ „Школски надзорник“, „Избирачица“ и „Љубавно писмо“. Поред шаљивих игара написао је „Младост Доситеја Обрадовића,“ слику из живота, и драмолет „На бадњи дан.“ То су му оригинална дела, која знамо, јер су већ прелазила преко позорице, али осим ових оставио је за собом у рукопису две готове шаљиве игре и више почетака и одломака. Како је волео позориле, није се ограничавао само на плодовитост свога духа, него се трудио да му и са преводима и са прерађеним комадима са страних језика у помоћ притече. У тој намери прерадио је по немачком шаљиву игру „Мило за драго“, по талијанском „Ни бригаша“, и по немачком пама толико обљубљену „Милу“ са толиком вештином, да радо заборављамо да је иста из туђе књижевности пренета на нашу позорницу. Но Коста Трифковић није био само писац, који је позоришну публику имао само да забави, он је умес често да се и уклони са позорнице и да са висине драмских и представљачких правила оптимим оком прегледа пе-
снички умотвор и позорницу. Лист „Позориште“ у стању нам је показати више критика и рецензија од пок. Косте Трифковића. Но поред позоришта и позоришне литературе неговао је он књижевност и иначе. У нашој књижевности наступила је већ од више година нека стагнација. Јоп пре године дана не имасмо ни једног књижевног и забавног листа. Ова оскудица била је непрестани предмет, о коме је Коста Трифковић размишљао и бринуо се. Често се са пријатељима разговарао, да би нужно било по-

кренути у српству књижевни лист, но све ово пролазило је само на разговору, док пок. Коста, који је узгред буди речено у исто доба и за подпредседника „Матице“ изабран био, не приону сам око ове мисли, те сакуни у своју кућу коло пријатеља и учини озбиљан предлог, да, било сви у друштву, било један од њих, покрене лист, кога би онда сви остали подржавали и потпомагали. Тако у кући Косте Трифковића, ли његовим заузимањем, пониче данашњи лист „Јавор“, — после дуге паузе први забавни лист у српству. Слободно се може рећи, да је данашњи „Јавор“ чедо трифковићева труда. Он се око њега својски трудио, али је и уживао у њему. Одмах први број „Јавора“ донео је Костину приповетку „Иванчин гроб“, и таман се Коста најбоље захукао да отпочне књижевну радњу, кад клица распада ухвати корена у његовим грудима, он се поболи и мораде све и сва напустити, да своме трошном здрављу потражи лека у страном свету. Отимао се, лечио се, него вао се, трахио је заклона под благим небом Талијанске и лека у свежем морском ваздуху, али му све то ништа не поможе, његов телесни састав беше већ слаб да одоли вечитом закону гвоздене нужде и он нас мораде оставити.

Можете мислiti, како му је тај растанак морао тежак бити, њему, који нас је све волео, који је имао толико да напусти, што му је мило и драго, па како се ипак и на самоме часу растанка братски и пријатељски владао. Није се утажао као многи, него се братски, својски са свима опростио. Или зар нисте још пре неколико дана читали у „Јавору“, у његовој приповеци „Млетачке тавнице“, у његовом последњем умотвору, што га је у последњим данима склашао и писао, онај тужни опроштај. Нисте ли зар читали на завршетку ове речи: „Збогом свете, збогом завичају, збогом роде мили, збогом браћо драга, збогом мајко, збогом љубо, збогом децо

моја! Ја пружим главу . . . удаџац паде, а ја се — пробудим.“

Да, та ти ниси умрљо, ти си се заиста пробудио, пробудио си се у новом свету, на лепишем и светлијем зраку. О како је тамо лепо, — твоја љубав отвара ми очи и ја све видим, видим силен свет, већу публику него овај овде, видим борце народне, видим поборнике науке, видим много геније, видим међу њима оне сјајне слике, што сам их напред споменуо, и видим твоју бледу сенку, како по танкој стази лаганим или смелим кораком ступа. Па шта то све значи? Да, знам, сећам се. Твоја је лепа душа свакда тежила за идеалима, дух се твој отимао свакда у непознате, у недогледне светове. Твоме духу било су уске ове ограничene просторије, па си изабрао овај други, лепши свет, напустио си браћу и пријатеље, да потражиш нове пријатеље, с којима се истина издавна позијаш, али које још никда загрлио, никда пољубио ниси.

Ако добро видим, ако ме моје очи не варају, ако ван овога света има још и други какав свет, бољи од овога, онда нека ти је просто, онда га уживај, али га уживај с тим уверењем, да два света уживаши, јер твоје име живиће и на овом свету у потомству твоме, а спомен твој не ће се гасити у срцу браће и пријатеља твојих. Но и онда, кад нас једног по једног нестане са овога света, биће неко, ко ће ти име и спомен сачувати у народу своме, има неко, ко не ће умрети, а то је — српска Талија, музга позоришна, која ће са узвищених дасака казивати и познијем српском свету, да јој је Коста Трифковић био љубимац.

У том уверењу можеш се с мирним срцем растати од овога света, и примити од мене у име свију твојих милих и драгих са овог светог места ово последње, пријатељско: С Богом!

Говорио на опелу у саборној цркви
Миша Димитријевић.

ШЕКСПИР И СТАРОЕНГЛЕСКА ДРАМА.

(Наставак.)

Најстарија енглеска комедија, која до нас дође: „Ralph Roister Doister“ од Николе Удала, пониче за владе Едварда VI. а најстарија историјска драма: „Ferrex and Porrex“ би приказана г. 156.

Јунак је у тој, у пет чинова комедији „Ralph Roister Doister“ некакав заљубљени лудак, који је рад да се ожени неком младом, богатом и лепом удовицом, која је већ вереница другога.

Рођак Ралфов, Меригрик, у улози слуге му, и који је у том комаду шаљивчина, уме том сујетном лудаљу најглотнијим начином тако да ласка, да он, уздајући се у своју уображену лепоту, пође да „избаци из седла“ заручника удовичина. Из тога се развије читав низ то доиста шаљивих, то чак грубих појава, где најпосле долази и до туче, а на зло по кукавног Ралфа, кога и ласкавац му, слуга Меригрик, бајаги да му помогне, у оној забуни и сам добро изудара. Ма да Ралф оде постићен одатле и леша удовица Констанца свом заручнику верна остане, овај сад удари у сумњу, мислећи, Ралф не би смео толико јој досађивати, да му она није томе дала новода. Али њој пође за руком да му се оправда, и глума се свршује општим помирењем, те чак и Ралфа позову на свадбу.

А да би се видило, како се ту дијалогише, ево неколико редакта из оног места, где се лепа удовица боји, да је у свог вереника побудила сумњу:

„Боже, боже, какво ј' преко пуждно сада!
Да се свако строго беспорочно влада!
Падије л' па ког сумња, или сенка њена.
Слаба женска глава већ је изгубљена.
Ја сам прала, чиста, па ме горко једи,
Кад ме мој љубавник сумњиво погледи
Ал' у бога ј' помоћ кад нам ироаст прети,
Она ће и мене ода зла отети!“

(И ову је песму превео Ј. Ј.)

Хисториска драма „Ферекс и Порекс“, коју зову и „Трагедијом Горбодјука“, заслужује нашу пажњу из више узрока: једно, што је то среда између народне драме, у којој се састаје комична стихија са трагичком, радња се тиче читавих људских нараштаја а место јој се мења с догађајима — и између прерадивања по старинској драми, у којој се строго лучи трагичко од комичкога и као закон пазе се оне три јединице: место, време и радња. Знатна је гореречена драма и по томе, што су је писала њих двојица: Тома Секвил и Тома Нортн, који први дадоше пример, да се радња дели, које после уђе у обичај, те су драме староенглеског позоришта ионајвише свака имала више писаца. Чим би се јавила у народу каква ужасна или знаменита прилика или случај, одмах би се сложила њих двојица, тројица па и четворица песника, да од тога што пре склоне драму. На послетку, та је драма „Ферекс и Порекс“ први оглед, да се песници отресу једаред монотоног звонцања у слику, као што су дотле писани драматски дијалози, а да се уведу без слика петостопни јамби (или како то Енглези зову: обични стихови.) С тога је тај позоришни комад, ма да иначе нема велике песничке вредности, стекао књижевног историјског значаја, јер је у њему замета, који се онако обилато разви и процвета у делима Мерлауа и Грина. (Наставиће се)

СЛУШАЊЕ.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Ућинава комедија) представљена је на нашој позорници 16. фебруара. Ко је год био на овој представи, тај се могао уверити, да наша глумци, нека им је свима у похвалу речено, не тераяју у позоришној вештини само занат, него да им је позориште и њихов вештачки напредак пада све. Позориште је, због међаве, која није дала ока отворити, готово празно било, па су инак сви с тајком вољом играли као да је дунком пуно. То се зове само за свој позив живити. Тако радећи, дају нам најбоље јемство, да ће се остварити све лепе наде, које наш народ очекује од глумца народнога позоришта. Само тако напред, па ће се постићи што се држало да је немогуће. 8.

ПОЗОРНИЦА

* (Енглеско позориште.) Лондонска позоришта хране се сада највише којекаквим бајкама и причицама. У оваквих приказује се до 10 пантомима, све по причицама, као и пр. „Шепелјуга“, „Првена капица“, „Аладин и чаробна светиљка“, итд. Сценерија је у тим комадима сјајна. За лу-

дорије троше се силни новци. Лепе декорације, одело и други позоришни прибори не дају се ни описати. Спољашни лик сама уметност, а душа лудорија. То је јавна пропаст праве драматске уметности у земљи, која је родила највећег драматика. „Не можемо том приликом“, вели „Vienas“, прећутати мисао, која нам се наметнула била управо на саме покладе. Тога дана приказује се обично у нас стара, истрошена лакридија „Лумпацијус вагабундус“. То је смешна, несмислена традиција, као и „Млипар и његово дете“ на мртви год. Не би ли боље било, да који наш писац драматизује коју год од прелепих народних приповедака у стиховима? Приче те могле би се мелодраматски приказати о покладама. Но нашем мишљењу развијала би се из тога особита врста изворне драматике, а те представе имале би свакако већу цену, него ли енглеске пантомиме или „Лумпацијус вагабундус“. Нека наша писци прочитају приче: „Вила из Молин града“, „Педаљ-човек“, „Лакат-брда“, „Стаклена гера“, и т. д. Ао да красних предмета!

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

38. ПРЕДСТАВА.

У II. ПРЕТИЛАТИ 1.

У НОВОМЕ САДУ У СРЕДУ 26. ФЕБРУАРА 1875.

ПРВИ ПУТ:

ЗВОНАР ПАВЛОВСКЕ ЦРКВЕ У ЛОНДОНУ.

Романтична драма у 4 раздела, с предигром, по француском прерадио Аугуст Хесе, превео С. Д. К.

ШКОТСКИ ЛОВАЦ.

ПРЕДИГРА У ЈЕДНОМЕ ЧИНУ.

О С О Б Е:

Џон, шкотски ловац	Ружић	Сара, његова ћи	Б. Хацићева.
Елара, његова жена	Д. Ружићка.	Виљем Смит	Марковић.
Јорик, мазгар	Зорић.	Странац	Вујић.

Збива се у Шкотској.

ЗВОНАР ПАВЛОВСКЕ ЦРКВЕ У ЛОНДОНУ.

ДРАМА У ЧЕТИРИ РАЗДЕЛА.

О С О Б Е:

Карло II., краљ енглески	Недељковић.
Јорд Уестон, канцелар	Божовић.
Вај-конт Бедфорт, губернатор таурски (Виљем Смит.)	Марковић.
Елара грофица Ричмондска, његова сестричина	Д. Ружићка.
Хенрик, њезин син, поручник у Уиндзору, бедфортов унук и посинак	Добриновић.
Албин, немачки лекар	Лукић.
Сер Лудлов, бедфортов пријатељ	Сајевић.
Звонар павловске цркве (Џон)	Ружић.
Мара, његова храњеница	Љ. Зорићева.
Самуило, кључар у Тауру	Бунић.

Образине, дворчиће, дворани, страже, слуге.

Збива се у Лондону, осамнаест година после предигре.

У четвртај 27. фебруара: „СИЛЕТКА И ЉУВАВ.“ Жалосна игра у 5 чинова, од Ф. Шилера, превео Ј. Ђорђевић.— Н. НЕДЕЉКОВИЋ враћајући се у приватан живот излази последњи пут на позорницу.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.